

VIỆN HAN LAM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

TRẦN ĐÌNH HÙNG

**SỰ PHÁT TRIỂN CỦA DOANH NGHIỆP VỪA VÀ NHỎ
TRONG NỀN KINH TẾ ĐỨC NHỮNG NĂM GẦN ĐÂY**

Chuyên ngành: Kinh tế quốc tế

Mã số: 9 31 01 06

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

- 1. PGS.TS. NGUYỄN THANH ĐỨC**
- 2. PGS.TS. ĐẶNG MINH ĐỨC**

HÀ NỘI-2020

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan luận án là công trình nghiên cứu của mình và không trùng lặp với bất cứ công trình nào của các tác giả khác. Các số liệu được sử dụng trong luận án có nguồn gốc rõ ràng.

Tác giả luận án

Trần Đình Hưng

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU, CÁC CHỮ VIẾT TẮT	v
DANH MỤC CÁC BẢNG.....	vii
DANH MỤC CÁC HÌNH VẼ	viii
MỞ ĐẦU.....	1
CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU	9
1.1. Những công trình nghiên cứu đã công bố liên quan đến luận án	9
1.1.1. Nhóm công trình đề cập khuôn khổ lý thuyết của các doanh nghiệp vừa và nhỏ	9
1.1.2. Nhóm công trình đề cập đến vai trò của các doanh nghiệp vừa và nhỏ	13
1.1.3. Nhóm công trình đề cập đến các nhân tố tác động và chính sách hỗ trợ của Nhà nước đối với doanh nghiệp vừa và nhỏ	15
1.1.4. Nhóm công trình đề cập những vấn đề tồn tại của doanh nghiệp vừa và nhỏ	23
1.2. Khoảng trống nghiên cứu và hướng nghiên cứu của đề tài	24
1.2.1. Đóng góp của của các công trình đi trước:	24
1.2.2. Một số vấn đề các công trình trên còn bỏ ngỏ, cần tiếp tục nghiên cứu:	25
CHƯƠNG 2: CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ SỰ PHÁT TRIỂN CỦA DOANH NGHIỆP VỪA VÀ NHỎ	27
2.1. Lý luận về sự phát triển của doanh nghiệp vừa và nhỏ	27
2.1.1. Lý thuyết của Penrose về sự phát triển doanh nghiệp:	27
2.1.2. Lý thuyết nguồn lực doanh nghiệp và năng lực động của doanh nghiệp	28
2.1.3. Lý thuyết phát triển theo giai đoạn	30
2.1.4. Chiến lược cạnh tranh phổ quát của Michael Porter:	34

2.2. Một số vấn đề chung về doanh nghiệp vừa và nhỏ	36
2.2.1. <i>Khái niệm doanh nghiệp vừa và nhỏ</i>	36
2.2.2. <i>Đặc điểm của doanh nghiệp vừa và nhỏ</i>	48
2.2.3. <i>Vai trò của doanh nghiệp vừa và nhỏ trong nền kinh tế</i>	51
2.3. Khái niệm, các tiêu chí đánh giá và nhân tố ảnh hưởng đến sự phát triển của doanh nghiệp vừa và nhỏ	56
2.3.1. <i>Khái niệm về phát triển doanh nghiệp vừa và nhỏ</i>	56
2.3.2. <i>Tiêu chí đánh giá sự phát triển của doanh nghiệp vừa và nhỏ trong nền kinh tế</i>	57
2.3.3. <i>Các nhân tố ảnh hưởng đến sự phát triển của doanh nghiệp vừa và nhỏ</i> 60	
2.4. Khung phân tích sự phát triển của doanh nghiệp vừa và nhỏ trong nền kinh tế Đức	70
CHƯƠNG 3: THỰC TRẠNG SỰ PHÁT TRIỂN CỦA DOANH NGHIỆP VỪA VÀ NHỎ TRONG NỀN KINH TẾ ĐỨC NHỮNG NĂM GẦN ĐÂY 72	
3.1. Tổng quan tình hình về sự phát triển của doanh nghiệp vừa và nhỏ trong nền kinh tế Đức	72
3.1.1. <i>Phát triển doanh nghiệp vừa và nhỏ ở Đức đầu những năm 2000</i>	74
3.1.2. <i>Phát triển doanh nghiệp vừa và nhỏ ở Đức trong giai đoạn khủng hoảng kinh tế thế giới</i>	88
3.1.3. <i>Phát triển doanh nghiệp vừa và nhỏ ở Đức trong những năm gần đây</i> 106	
3.2. Đánh giá sự phát triển của doanh nghiệp vừa và nhỏ ở Đức	120
3.2.1. <i>Ưu điểm của các doanh nghiệp vừa và nhỏ ở Đức</i>	120
3.2.2. <i>Một số vấn đề tồn tại của các doanh nghiệp vừa và nhỏ ở Đức</i>	126
3.3. Những bài học kinh nghiệm từ thực tế phát triển doanh nghiệp vừa và nhỏ ở Đức	129
CHƯƠNG 4: THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN CỦA DOANH NGHIỆP VỪA VÀ NHỎ TRONG NỀN KINH TẾ VIỆT NAM VÀ MỘT SỐ KHUYẾN NGHỊ CHÍNH SÁCH 137	
4.1. Thực trạng phát triển của doanh nghiệp vừa và nhỏ trong nền kinh tế Việt Nam	137

4.2. Sự tương đồng và khác biệt giữa Việt Nam và Đức	147
4.3. Một số khuyến nghị chính sách cho Việt Nam	161
KẾT LUẬN	168
DANH MỤC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ ĐÃ CÔNG BỐ CÓ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN	171
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	172

DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU, CÁC CHỮ VIẾT TẮT

ADB	Asian Development Bank	Ngân hàng Phát triển châu Á
AIIB	Asian Infrastructure Investment Bank	Ngân hàng Đầu tư Cơ sở hạ tầng châu Á
APEC	Asia-Pacific Economic Cooperation	Diễn đàn Hợp tác Kinh tế châu Á
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations	Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á
ASEM	Asia-Europe Meeting	Hội nghị thượng đỉnh Á-Âu
BMWi	Federal Ministry of Economics and Technology	Bộ Kinh tế và Công nghệ Liên bang
CMCN	Industrial Revolution	Cách mạng công nghiệp
CPTPP	Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership	Hiệp định Đối tác Toàn diện và Tiến bộ xuyên Thái Bình Dương
DNVVN	Small and Medium-sized Enterprises	Doanh nghiệp vừa và nhỏ
DtA	German Equalisation Bank	Ngân hàng Đền bù Đức
EC	European Commission	Ủy ban châu Âu
EU	European Union	Liên minh châu Âu
Eurostat	European Statistics	Cơ quan Thống kê Châu Âu
EVFTA	EU-Vietnam Free Trade Agreement	Hiệp định Thương mại Tự do Việt Nam-EU
FDI	Foreign Direct Investment	Đầu tư trực tiếp nước ngoài
FTA	Free Trade Agreement	Hiệp định Thương mại Tự do
GDP	Gross Domestic Product	Tổng sản phẩm quốc nội

GIZ	Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit	Tổ chức Hợp tác và Phát triển Đức
IFC	International Finance Corporation	Tổ chức Tài chính quốc tế
ILO	International Labour Organization	Tổ chức Lao động Quốc tế
KfW	Kreditanstalt für Wiederaufbau	Ngân hàng Tái thiết Đức
MIGA	Multilateral Investment Guarantee Agency	Cơ quan Bảo lãnh Đầu tư Đa phương
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development	Tổ chức Hợp tác và Phát triển Kinh tế
PCI	Provincial Competitiveness Index	Chỉ số năng lực cạnh tranh cấp tỉnh
R&D	Research and Development	Nghiên cứu và Phát triển
SBA	Small Business Act	Đạo luật Doanh nghiệp nhỏ
VCCI	Vietnam Chamber of Commerce and Industry	Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam
WB	World Bank	Ngân hàng Thế giới
WBG	World Bank Group	Nhóm Ngân hàng Thế giới
WEF	World Economic Forum	Diễn đàn Kinh tế Thế giới
WTO	World Trade Organization	Tổ chức Thương mại Thế giới
ZIM	Zentrales Innovations programm Mittelstand	Chương trình Đổi mới sáng tạo Trung ương dành cho doanh nghiệp vừa và nhỏ

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 2.1	Tiêu chí định lượng xác định doanh nghiệp siêu nhỏ, nhỏ và vừa của IFC và MIGA thuộc Nhóm Ngân hàng Thế giới	39
Bảng 2.2	Xác định DNVVN theo tiêu chí định lượng của Liên minh châu Âu	42
Bảng 2.3	Bảng tham chiếu xếp loại DNVVN	43
Bảng 2.4	Tiêu chí xác định DNVVN ở Đức	45
Bảng 2.5	Đặc điểm của DNVVN so sánh với doanh nghiệp lớn	48
Bảng 2.6	Phân loại Hiệp hội/tổ chức theo các tiêu chí	66
Bảng 4.1	Tiêu chí xác định DNVVN của Việt Nam 2018	139
Bảng 4.2	Thống kê số lượng doanh nghiệp (dựa theo tiêu chí quy mô lao động) từ 2005-2015	140
Bảng 4.3	Một số tương đồng và khác biệt giữa Việt Nam và Đức	148

DANH MỤC CÁC HÌNH VẼ

Hình 2.1	Mô hình phát triển sáu giai đoạn của Greiner	31
Hình 2.2	Tỷ lệ doanh nghiệp vừa và nhỏ theo khu vực (%)	55
Hình 2.3	Các nhân tố ảnh hưởng đến sự phát triển của doanh nghiệp vừa và nhỏ	69
Hình 3.1	Đóng góp của DNVVN trong nền kinh tế Đức (2003)	74
Hình 3.2	Các loại hình DNVVN và tỷ trọng doanh thu DNVVN ở Đức	75
Hình 3.3	Tốc độ tăng trưởng GDP và tỷ lệ thất nghiệp tại Đức từ 2000-2005	76
Hình 3.4	Tốc độ tăng trưởng GDP và tỷ lệ thất nghiệp tại Đức từ 2003-2009	86
Hình 3.5	Vai trò của DNVVN ở Đức trong nền kinh tế vĩ mô	87
Hình 3.6	Giá trị xuất khẩu hàng năm và tỷ trọng giá trị xuất khẩu trong GDP của Đức	88
Hình 3.7	Tỷ trọng các nguồn tài chính DNVVN sử dụng trong hoạt động đổi mới sáng tạo (2010)	93
Hình 3.8	Doanh nghiệp mới thành lập, doanh nghiệp giải thể và cân cân doanh nghiệp mới ở Đức từ 2007-2010	94
Hình 3.9	So sánh kết quả thực hiện theo bộ tiêu chí 10 điểm của Đạo luật doanh nghiệp vừa và nhỏ năm 2010/2011 giữa Đức và mức trung bình của EU	97
Hình 3.10	Tốc độ tăng trưởng GDP và tỷ lệ thất nghiệp tại Đức từ 2007-2012	99
Hình 3.11	Doanh thu xuất khẩu của DNVVN năm 2000, 2005, 2010 (đơn vị: tỷ euro)	100

Hình 3.12	Vị trí của DNVVN trong nền kinh tế Đức 2010/2011 (đơn vị: %)	101
Hình 3.13	Số lượng DNVVN dẫn đầu thế giới ở các quốc gia (2012)	103
Hình 3.14	Tỷ lệ thanh niên thất nghiệp ở Đức so với mức trung bình của EU (đơn vị: %)	104
Hình 3.15	Số lượng người tự làm chủ ở Đức từ 2000-2012	105
Hình 3.16	Số lượng lao động trong DNVVN và tỷ lệ lao động của DNVVN trong nền kinh tế	110
Hình 3.17	Khởi nghiệp trong các doanh nghiệp sáng chế đột phá	114
Hình 3.18	Tỷ lệ khởi nghiệp theo các ngành nghề ở Đức (2019)	116
Hình 3.19	Sự thay đổi trong cơ cấu ngành của DNVVN từ 2006-2018	118
Hình 3.20	Tỷ lệ tăng trưởng lao động và tăng trưởng doanh thu ở DNVVN Đức từ 2012-2018 (đơn vị: %)	119
Hình 3.21	Tỷ lệ tăng trưởng GDP và tỷ lệ thất nghiệp ở Đức từ 2012-2018 (đơn vị: %)	120
Hình 4.1	Tốc độ tăng trưởng GDP Việt Nam qua các năm	146